

RÖRLIGHET OCH ANPASSNINGSFÖRMÅGA

VAD TIDSLAGET KRÄVER
AV SVERIGES NÄRINGS-
LIV

AV RAGNAR SUNDÉN, SEKR.
INDUSTRIENS UTREDN.-INSTITUT

Det europeiska stormaktskriget och den rysk-finska konflikten ha ställt vårt näringsliv inför problem, som äro på en gång enklare och mera komplicerade än de uppgifter, som möta under fredliga förhållanden. Problemen äro *enklare* såtillvida som vårt handlande kommer att i närvarande läge i allt högre grad och allt mera renodlat dikteras av knapphetens princip. I stället för den i flera avseenden paradoxala kamp mot överproduktionen, som karakteriserat så mycket av det allmänna och det enskildas göranden på detta område under senare år, ställas vi nu inför nödvändigheten av att hushålla med de otillräckliga resurserna; primitiva tiders rätliniga ekonomi återuppstår för våra ögon. Uppgifterna äro emellertid samtidigt *mera komplicerade* med hänsyn till de organisatoriska svårigheter, som övergången till en krigstidsekonomi med nödvändighet drar med sig.

Kanske får man det riktigaste greppet om den inträffade förskjutningen i målsättningen för den ekonomiska politiken, om man närmare betraktar den förändrade inställningen till begreppen stabilitet å ena sidan — rörlighet å den andra. Under 1930-talet stod konjunkturpolitiken i centrum för intresset icke blott inom den teoretiska utan även inom den praktiska ekonomien, och konjunkturpolitiken, sådan den utformades i vårt eget land liksom i flertalet av de stora kulturnationerna, innebär framför allt strävanden efter *stabilitet* i näringslivet samtidigt som en successiv höjning av de breda lagrens köpkraft åsyftades.

Strävandena efter stabilitet ha nu måst skjutas åt sidan; det svenska näringslivet och enkannerligen den svenska industrien har ställts inför nya uppgifter, innebärande krav på rörlighet och snabb anpassning i skilda hänseenden. Delvis föranledas de av den inträffade försämringen i förutsättningarna för den svenska utrikeshandeln, men i främsta rummet sammanhänga de med uppträdandet av de nya behov, vartill stärkandet av vår egen materiella försvarsberedskap och nödvändigheten att bringa hjälp åt beträngda grannfolk givit anledning. Detta har lett till, att många

företag — särskilt inom verkstadsindustrien — nu eller inom kort måste räkna med en väsentlig omläggning och utvidgning av produktionen, för vilket ändamål ny arbetskraft måste anställas eller den befintliga intensivare utnyttjas, alltunder det att samma industrier icke kunna undgå att i sin tur avstå redan utlärd och yrkeskunnig personal för neutralitetsvakten. Samtidigt ställas företag inom andra branscher inför tvånget att inskränka sin verksamhet.

Det är ett stort, på hela arbetsmarknaden djupt ingripande rekryterings-, ny- och omkolningsproblem, som här upprullar sig. Det synes olösligt, därest icke kvinnlig personal i avsevärt större utsträckning, än hittills varit fallet, befinnes villig och beredes tillfälle att taga anställning inom industrien. En betydelsefull förutsättning härför har numera skapats, sedan — enligt vad som uppgivits — ett samarbete etablerats mellan de kvinnliga beredskapskommittéerna och den offentliga arbetsförmedlingen. Det är att hoppas, att man snart måtte komma till allmän insikt om vilken oerhörd betydelsefull uppgift, som just på detta område väntar den kvinnliga beredskapsstjänsten.

Den kvinnliga arbetskraftens mobilisering för industriella uppgifter aktualiserar i sin tur en rad anpassningsproblem, vilkas vikt, enligt vad erfarenheterna från de krigförande länderna ge vid handen, icke får underskattas. De resultat, som uppnås med anlitan av kvinnlig personal, äro i stor utsträckning beroende på, i vad mån företagen lyckas lämpa arbetsförhållandena och arbetsuppgifterna efter det kvinnliga psyket. En högst betydelsefull vägledande och rådgivande insats torde i detta hänseende kunna göras av de kvinnliga personalkonsulenter eller socialkuratorer, som redan nu finnas knutna till åtskilliga svenska industriföretag men vilkas verksamhetsfält väsentligt kommer att vidgas, i den mån nya branscher och nya företag öppnas för kvinnlig arbetskraft.

Den situation kan förvisso tänkas uppstå, då knapphet på arbetskraft i förening med en brist på råvaror nödvändiggör en begränsning av produktionen till att avse täckandet av allenast de för riksförsvaret och folkförsörjningen livsviktiga behoven. Vid denna punkt äro vi ännu icke. Vad som i det aktuella läget kan ifrågakomma är skapandet av en prioritetsordning mellan beställningarna inom de intensivast sysselsatta och för försvaret viktigaste branscherna. Denna kan komma att gå ut över en sådan näringsgren som byggnadsbranschen; starka sakskaäl tala emellertid för att i det läge, vi nu befinna oss, stor åter-

hållsamhet iakttages just ifråga om vissa slag av byggnadsverksamhet, särskilt gäller detta bostadsbyggandet i de större städerna.

Den antydda prioritetsordningen kan också tänkas komma att drabba vissa sidor av den svenska exporten och då närmast den viktiga gruppen verkstadsprodukter. Det vore dock att livligt beklaga, om den av handelskriget redan hämmade svenska exporten skulle ytterligare beskåras genom svårigheter med avseende å arbetskraft och råmaterial. Det är i detta sammanhang anledning erinra om, att båda parterna i stormaktskriget ha ådagalagt, att de betrakta det som synnerligen angeläget, att exporten hålles i gång även i ofredstider. När detta gäller ett land med så avsevärda utlandsreserver som Storbritannien, måste det i än högre grad gälla de små nordiska länderna. Sverige hade visserligen under år 1938 en nettointäkt av räntor på utländska kapitalinvesteringar, vilken uppgick till 108 miljoner kronor, men vi få ingalunda föreställa oss, att det kapital, som svarar mot dessa ränteinkomster, utan vidare skulle kunna lösgöras och omvandlas i varor, ty en avsevärd del av dessa placeringar torde vara bundna i sådana länder, som tillämpa valutarestriktioner. Låt vara, att satsen »exportera eller dö» kanske icke för vårt lands vidkommande gäller i sin mest rigorösa form — det är dock ett obestriddigt svenskt intresse, att exporten såsom ett viktigt led i vår beredskap hålles vid makt.

Den process, som näringslivets omställning från freds- till krigsproduktion innebär, erbjuder möjligheter till många gradationer och krav på ett ständigt aktgivande på att den vid vart tillfälle lämpliga medelvägen följes. Ingen nation kan redan i fredstid bygga upp en perfekt fungerande ekonomisk krigsapparat, helt enkelt därför att ingen kan på förhand förutse, hur det krigsfall kommer att gestalta sig, i vilket apparaten kommer att praktiskt prövas. Det har t. ex. varit mycket lärorikt att se, hur de omsorgsfullt uppgjorda tyska »Wehrwirtschafts»-planerna på ett genomgripande sätt måst korrigeras under inverkan av den faktiska, icke förutsedda utvecklingen — låt vara att överraskningarna i detta fall synas ha varit av för vederbörande enbart angenäm art.

Men ingen nation har heller råd att i fred, åtminstone för någon längre tid, underkasta sig den sänkning av nationalinkomsten, som produktionens konsekventa inriktning på krigsbehovens tillgodoseende skulle innebära.

Slutsatsen blir därför, att det måste ankomma på dem, som utöva ledningen av vår näringspolitik att med aktgivande på växling-

arna i det utrikespolitiska läget rätt avvåga produktionskrafternas användning för de civila behoven och för försvarets behov. Sedan blir det näringslivets uppgift att hålla sig redo att smidigt och snabbt anpassa sig efter dessa växlingar — mobilis in mobili.

Kvinnliga poliser.

Den skrivelse ang. kvinnliga polisens utbildnings- och arbetsförhållanden, som Fredrika-Bremer-Förbundet ingivit till styrelsen för Statens polisskola — skrivelsen återfinnes in extenso i Herthas dec.-nr. — har av styrelsen vidarebefordrats till Kungl. Maj:t, närmare bestämt till socialministern. Styrelsen för Statens polisskola har därvid gjort ett yttrande, vari det bl. a. hemställles, att *”Eders Kungl. Maj:t ville taga under övervägande att närmare reglera de arbetsuppgifter inom polisväsendet som böra tillkomma kvinnliga poliser ävensom att upptaga frågan om de anspråk i utbildningshänseende, som böra ställas å aspiranter till kvinnliga polisbefattningar liksom om den senare utbildning, som bör givas åt kvinnliga poliser.”*

Mödrarna och lagen.

50 länder ha lagstadgad vilotid för kvinnor i anledning av barnsbörd.

49 länder ha genomfört ekonomiskt ersättning för förlorad arbetsförtjänst under havandeskap.

I 39 länder är det i lag förbjudet att avskeda kvinnor på grund av trolövnings, giftermål eller barnsbörd.

I Italien lär f. n. finnas 795 kvinnliga läkare, 195 ingenjörer och kemister, 13 arkitekter, 13 lantbruksexperter, 130 journalister.